

La guerra que portem al mòbil

Una conferència organitzada per Justícia i Pau i Cristianisme i Justícia reflexiona sobre el sagnant conflicte al Congo

Imatge del documental «Sang al mòbil»

Joan Piñol

Un conflicte que tenyeix de sang els mòbils que fem servir cada dia. És possible que la indústria del telèfon mòbil estigui alimentant una guerra que ja ha produït més de 5 milions de morts en els últims 16 anys? La resposta és tan dura com sincera: sí, és possible. Estem parlant de la guerra a la República Democràtica del Congo, al centre de l'Àfrica. Un mineral imprescindible per fabricar els mòbils, el coltan, es troba en grans quantitats al Congo i és l'objecte del desig de moltes empreses.

Les entitats Cristianisme i Justícia juntament amb Justícia i Pau van organitzar una conferència per analitzar les raons d'aquesta guerra i la relació amb els mòbils. La xerrada s'emmarcava dins els anomenats Dilluns dels Drets Humans, que tenen lloc als Jesuïtes del carrer Casp de Barcelona. Els ponents eren Òscar Mateos, responsable de l'Àrea Social del Centre d'Estudis Cristianisme i Justícia, i Javier Prieto, membre de Justícia i Pau i de la Xarxa d'Entitats per la RD Congo.

El professor Mateos va ser l'encarregat de presentar el context històric i cultural del conflicte al Congo. El país va ser colonitzat durant el segle XIX per les forces belgues del rei Leopold I que va prendre el territori com a propietat privada. A principis del segle XX, el parlament belga va treure la propietat al rei i va deixar el Congo com a territori de l'estat, i va passar a ser administrat pel govern. Així es posava fi al mandat del rei que havia destruït bona part del país i havia causat gairebé 10 milions de víctimes mortals a causa de la crueltat emprada per sotmetre els habitants. Finalment, el 1960 el país es va independitzar. La inestabilitat de la república va ser creixent i durant els anys 90 ja va patir una guerra civil sagnant. Tan-

mateix, el conflicte no es va agreujar fins fa uns anys en què diversos grups armats es van disputar amb les forces del govern la possessió dels territoris de l'est del país. És en aquesta zona on es concentren els jaciments de coltan.

Un conflicte internacional

La guerra s'ha internacionalitzat molt perquè els països veïns, sobretot Rwanda i Uganda, han intervingut activament en els combats. «Molts rwandesos van fugir a l'est del Congo després del genocidi i ara Rwanda aspira a annexar aquests territoris», va explicar Mateos. La complexitat de la guerra es fa evident en contemplar la multitud d'actors que hi intervenen i la magnitud de les xifres de víctimes que s'esgrimeixen. «Aquesta és una guerra en xarxa i no és merament un conflicte ètnic ni tampoc exclusivament de recursos naturals però tots aquests factors hi intervenen», va opinar Mateos. Al darrere també hi ha la problemàtica derivada de la tinença de la terra, causes econòmiques i l'impacte de les masses de refugiats rwandesos al país.

Enmig de tota aquesta complexitat, trobem un altre factor essencial que cal abordar: la presència de Nacions Unides al Congo. Allà hi ha la missió militar més gran que té desplegada l'organisme internacional. Un total de 20 mil soldats de diferents països es troben al país africà. En contra del que pugui semblar, aquesta presència és més part del problema que no pas de la solució, en paraules de Mateos. S'han rebut centenars de queixes que acusen els cascos blaus de violacions i pillatges. Igualment, els experts que van participar a la conferència de Cristianisme i Justícia van considerar que Nacions Unides no exigeix al govern rwandès cap mena de control sobre les accions

«El coltan és el està considerat per la UE com un dels 14 minerals imprescindibles per a l'economia europea»

«Al Congo viuen la misèria de ser rics en recursos naturals»

que duu a terme a l'est del Congo. El president de Rwanda, Paul Kagame, ha impulsat un gran creixement econòmic al país però moltes organitzacions en qüestionen els mètodes.

Per la seva part, Javier Prieto va reflexionar sobre com els ciutadans del primer món poden influir en el conflicte. En especial, va tractar la relació entre els mòbils i la guerra del Congo. Aquest era el principal punt de la conferència perquè lligava la realitat del conflicte amb la nostra vida quotidiana. En essència, aquesta és la premissa que conté un documental estrenat fa poc que duu per títol *Sang al mòbil*.

En aquest sentit, Prieto va explicar que una de les peces essencials dels mòbils i dels moderns *smartphones* (telèfons intel·ligents amb internet) està construïda a partir del tàntal, que s'extreu del coltan. El Congo produeix només el 13% de tot el coltan del món però es calcula que entre un 65% i un 80% de les reserves mundials d'aquest mineral es troben al país africà. Els altres dos principals productors són

el Brasil i Austràlia però el coltan que extreuen és de menor qualitat que el congolès.

Prieto va dibuixar extensament la cadena mundial que segueix el mineral. Miners autònoms, nens semi-esclavitzats, guerrilles i petits empresaris extreuen el coltan a l'est del Congo de manera artesanal i sense maquinària. Després, el revenen a empreses més grans a les ciutats congolese. Aquestes, alhora, transporten el mineral a la Xina, on es fabriquen els condensadors per als mòbils. Allà les empreses europees i americanes compren els condensadors i fabriquen els aparells mòbils que venen per tot el món. La quantitat de diners que mou aquesta xarxa és enorme i el marge de beneficis per a les empreses és molt elevat. És en aquest aspecte que els experts consideren que el coltan manté el conflicte viu. Segons la Unió Europea, el tàntal és un dels 14 minerals indispensables per a la nostra economia.

Tot i aquesta «febre del coltan» entre els habitants de l'est del Congo, Prieto recorda que es tracta de l'anomenada trampa de la pobresa. Els diners que obtenen els congolese es destinen a necessitats bàsiques com ara la maquinària necessària per a la mineria, menjar, transport, etc. Realment no reverteix en cap millora de l'economia del país i del seu benestar. A més, tota la zona està sota el control de diferents bandes paramilitars que han imposat la militarització de tota l'economia. «Les autoritats de l'estat del Congo no tenen cap control efectiu sobre la zona i per això imposar sancions econòmiques al país no tindria cap efecte», explica Prieto.

El paper dels consumidors

Davant d'aquest trist panorama, què hi poden fer els ciutadans? Els conferencians de la xerrada sobre el Congo van recordar que el principal poder rau en el fet de ser consumidors. «El poder dels consumidors és enorme», va dir Prieto. Les diferents organitzacions ja han aconseguit un pas important. Es tracta de l'aprovació de la llei Dodd-Frank als Estats Units, que obliga les empreses que extreguin minerals (entre ells l'or, l'estany i el coltan) a demostrar que han controlat la cadena de subministrament perquè no es produeixin violacions dels drets humans.

Així doncs, s'obliga que les companyies efectuïn un procés conegut com a traçabilitat, és a dir, s'exigeix que tracin el recorregut que fa el mineral entre l'extracció i l'ús. Prieto va apuntar que la principal mesura que tenen els ciutadans és pressionar les empreses perquè analitzin com obtenen els minerals. Quan la llei s'apliqui els consumidors podran saber quines empreses han «netejat» els seus canals d'obtenció del mineral i quines no. Amb tot, Prieto va qualificar la llei de «primer pas en la bona direcció i una esperança per al futur».

Durant el torn de paraules va haver-hi una intervenció particularment emotiva. Es tractava d'una religiosa que havia passat vint anys treballant al Congo. Va relatar la duresa de la vida en aquell país i va explicar les condicions en què vivia la població sota l'amenaça de la guerra i la violència. Va concloure posant de manifest la gran contradicció en què viuen molts països al món: «Al Congo viuen la misèria de ser rics en recursos naturals.»